

Άρης Στυλιανού: «Αν δεν ήμουν αισιόδοξος και επίμονος θα είχα φύγει. Χρειάζεται βολонταρισμός και βουλευσιαρχία»

 mikropragmata.lifo.gr/zoi/aris-stylianou-an-den-imoun-aisiodoksos-kai-epimonos-tha-eicha-fygei-chreiazetai-volontarismos-kai-voulisiarchia/
Γιώτα Κωνσταντινίδου

May 5, 2018

Η συνάντηση μαζί του θυμίζει σύντομη επιστημονική διάλεξη στη σπινοζική πολιτική αντίληψη και στην τρέχουσα κοινωνικοπολιτική πραγματικότητα. Ο Άρης Στυλιανού ανέλαβε τα ηνία της προεδρίας του Κρατικού Θεάτρου Βορείου Ελλάδος αμισθί, και κατάφερε να αλλάξει άρδην την εικόνα του Κρατικού Πολιτιστικού Οργανισμού της πόλης. Σεμνός, πολυπράγμων και επικοινωνιακός, μας παρασύρει σε μια συζήτηση εκδημοκρατισμού του τρόπου σκέψης μας.

«Όταν ανέλαβα την προεδρία του ΚΘΒΕ, σε μια δύσκολη συγκυρία το 2015 -μετά το δημοψήφισμα και τα capital control, τρελάθηκα με την οικονομική κατάσταση του οργανισμού. Τα χρέη ήταν πάρα πολλά, χρωστούσαμε παντού, περπατούσα στην πόλη και οι άνθρωποι που συναντούσα από τη μια μου έδιναν συγχαρητήρια και από την άλλη μου παραπονιόντουσαν για τα χρήματα που τους χρωστούσε το θέατρο. Σας ομολογώ ότι ντρεπόμουν να κυκλοφορήσω. Ήταν μια κατάσταση εξαιρετικά δύσκολη, υπήρχαν 3000 ευρώ στο ταμείο και 9.000.000 χρέη, οι εργαζόμενοι ήταν απλήρωτοι 3,5 μήνες και απελπίστηκα. Σηκώσαμε τα μανίκια με το Διοικητικό Συμβούλιο και το νέο Καλλιτεχνικό Διευθυντή κ. Αναστασάκη, τη Μαρία Τσιμά, αναπληρώτρια Καλλιτεχνική Διευθύντρια και με τη βοήθεια όλων των εργαζομένων κάπως τα καταφέραμε».

Σκηνή απ' την «Οικογενειακή Γιορτή» (Festen) σε σκηνοθεσία Γιάννη Παρασκευόπουλου, παράσταση που παίχτηκε και στο Φεστιβάλ Αθηνών

Δυόμιση χρόνια μετά ο Στυλιανού δε μετανιώνει που αποδέχτηκε τη θέση: «Το έχω αγαπήσει. Πρόκειται για ένα μεγάλο πολιτιστικό οργανισμό που έχει έναν εκπαιδευτικό ρόλο και ένα κοινωνικό ρόλο να επιτελέσει. Επιχορηγείται από τα χρήματα των φορολογούμενων και οφείλει αυτά να επιστρέψει κάπως στην κοινωνία. Έχει πολλές δυνατότητες μαζί με πολλά προβλήματα από το παρελθόν, κακοδιοίκηση, τη παθολογία όλου του ελληνικού δημοσίου, αγκυλώσεις και αδιαφορία. Προσπαθήσαμε στο πεδίο της οικονομικής εξυγίανσης και φαίνεται να έχει επιβληθεί μια κανονικότητα».

Η τρέχουσα κατάσταση του θεάτρου αντικατοπτρίζει έναν οργανισμό σε κατάσταση εξυγίανσης που μένουν να μηδενιστούν τα χρέη και να μη δημιουργηθούν κι άλλα. Η αλλαγή όμως του κυβερνητικού σκηνικού μπορεί να επιφυλάξει αλλαγές στη διοίκησή του. «Το θέατρο έχει μπει σε μια πορεία ανεξαρτήτων κυβερνήσεων, δεν μπορούμε να επιστρέψουμε στο παλιό μοντέλο. Και να αλλάξει η κυβέρνηση, όποιοι κ αν μας διαδεχτούν, θα βρουν έναν οργανισμό που θα πατάει καλά στα πόδια του και πιστεύω ότι αποτελεί μονόδρομο να ακολουθήσει μια ανοδική πορεία το θέατρο. Υπάρχουν σήμερα και θεσμοί διαφάνειας, ελέγχου πιο αυστηροί απ' ό,τι στο παρελθόν. Όταν πρωτοήλθα, φανταστείτε ότι σχεδόν τίποτα δεν έμπαινε στη Διαύγεια, τώρα όλα μπαίνουν».

Το Θέατρο της Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών – ένας μόνο απ’ τους χώρους που παίζονται παραστάσεις του ΚΘΒΕ. Οι υπόλοιποι: Βασιλικό Θέατρο, Μονή Λαζαριστών – Σκηνή Σωκράτης Καραντινός, Μικρό Θέατρο Μονής Λαζαριστών, Θέατρο Γης, Θέατρο Δάσους, Φουαγιέ Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών

Θα έμοιαζε άραγε μακρινό όνειρο ένα θέατρο χωρίς κρατικές εξαρτήσεις;

«Εννοείται ότι θέλω να ξεφύγουμε από τον κρατικό εναγκαλισμό. Ακόμα και η ονομασία του παραπέμπει σε έναν κρατισμό που ούτε εμένα μου αρέσει. Ο καθένας ερμηνεύει όπως θέλει τη σχέση δημόσιου και ιδιωτικού. Οι εργαζόμενοι θέλουν όλα τα καλά του Δημοσίου, ένα είδος μονιμότητας και ασφάλειας και ταυτόχρονα απαιτούν ως ιδιωτικό φορέας τα δώρα του Πάσχα, των Χριστουγέννων. Είναι δύσκολη η ισορροπία ανάμεσα στο δημόσιο και το ιδιωτικό. Μπορεί να γίνει πιο ανοιχτό το θέατρο, πιο νεανικό, πιο sexy και πρέπει να μην είναι συνυφασμένο με έναν συντηρητισμό. Η εξάρτηση από το Δημόσιο και από το Κράτος είναι αναπόφευκτη και οικονομική. Δεν μπορείς να κάνεις εύκολα πολιτισμό χωρίς χρηματοδότηση. Δεν μπορεί να είναι βιώσιμο το θέατρο μόνο από τα εισιτήρια. Μέσα σε 2 χρόνια αυξήθηκε 60% η προέλευση των θεατών. Έχουμε φτάσει 200.000 θεατές το χρόνο και 1.200.000 εισπράξεις. Όμως, όλη η κρατική επιχορήγηση κατευθύνεται για μισθούς και ασφαλιστές εισφορές».

Για τον Στυλιανού η επιλογή του Γιάννη Αναστασάκη για τη θέση του καλλιτεχνικού διευθυντή είναι άκρως πετυχημένη. «Δεν τον γνώριζα πριν και πιστεύω ότι ένας καλλιτεχνικός διευθυντής δύσκολα θα ήταν πετυχημένος σαν τον Αναστασάκη γιατί δεν είναι

το θέμα να είσαι ο Μαρμαρινός ή ο Μαυρίκιος αλλά να κάνεις καθημερινή λάντζα. Αυτό το πέτυχε ο Αναστασάκης. Δεν υπάρχει καμιά αντιζηλία και υπονόμηση».

Φωτο: Τάσος Θώμογλου

Ο Σπινόζα, ο μεγάλος φιλόσοφος με τις μεταφυσικές προεκτάσεις της θεωρίας του μπαίνει στην κουβέντα μας. Ο Στυλιανού ασχολείται εδώ και πολλά πολλά χρόνια με το έργο του. «Ο Σπινόζα είναι ένας γνωστός φιλόσοφος για τη μεταφυσική του και την οντολογία του αλλά τις τελευταίες δεκαετίες, η έρευνα έχει ενδιαφερθεί περισσότερο για την πολιτική του θεωρία. Η πολιτική του σκέψη είναι επίκαιρη για εμάς σήμερα, στην Ελλάδα, στην Ευρώπη γιατί μπορεί να μας βοηθήσει να σκεφτούμε τα σύγχρονα προβλήματα με τη δημοκρατία, την αναβίωση των εθνικισμών, τις μισαλλοδοξίας, των στερεοτύπων και των προκαταλήψεων γύρω από το θρησκευτικό-φαντασιακό. Σε μια σύγχρονη συζήτηση των σχέσεων πολιτείας-εξουσίας, ο Σπινόζα έχει πολλά να μας διδάξει.»

Το βιβλίο του καθηγητή Πολιτικών Επιστημών και Προέδρου του ΚΘΒΕ φέρει τον τίτλο, «Ο Σπινόζα και η δημοκρατία». «Στο βιβλίο μου ασχολήθηκα με το θέμα της δημοκρατίας. Ο Σπινόζα μας προσφέρει ένα υλικό για να αναλογιστούμε τα προβλήματα που θέτει το πολίτευμα της δημοκρατίας, τη δύσκολη διαλεκτική ανάμεσα στους πολλούς, τις μάζες και τη διακυβέρνηση ενός κράτους. Δίνει ένα υλικό 350 ετών πριν για να σκεφτούμε το πώς θα μπορούσε να επανιδρυθεί εκ νέου η δημοκρατία σήμερα για ένα έχει κάποιο νόημα, να είναι όντως δημοκρατία. Για να μην υπάρχει δημοκρατικό έλλειμμα, αυτή η αποξένωση του πολίτη από τους θεσμούς, από την αντιπροσώπευση και τον κοινοβουλευτισμό. Δεν είναι τυχαίο ότι και άλλοι σύγχρονοι φιλόσοφοι τον χρησιμοποιούν ή εμπνέονται από την θεωρία του».

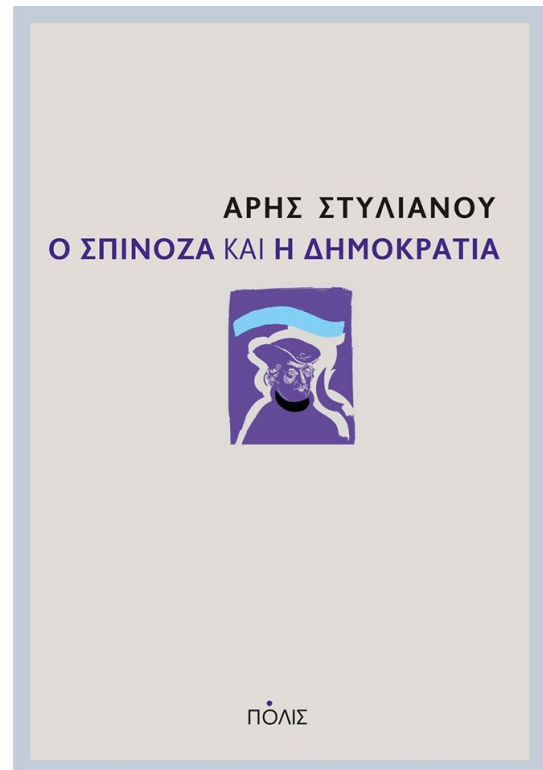
Στην Ελλάδα δεν είναι τόσο γνωστός ο Σπινόζα.

«Η απόσταση είναι χρονική, δηλαδή είναι ένας παλαιότερος φιλόσοφος ο οποίος δεν συμμετείχε στη νεωτερικότητα, δεν είναι άνθρωπος του Διαφωτισμού, αν και υπάρχουν μελέτες που παρουσιάζουν ένα Σπινόζα πρόδρομο του Διαφωτισμού κάτι που παραμένει υπό συζήτηση, καθώς εν μέρει θα το δεχόμουν».

Η δυσκολία του φιλοσόφου έγκειται στην ορολογία που επιλέγει

«Σε βάζει στα βαθιά. Το βασικό του έργο η «Ηθική», ξεκινάει χωρίς πρόλογο και εισαγωγή. Στο α' μέρος μιλάει περί Θεού. Ο θεός του Σπινόζα είναι ένας φιλοσοφικός θεός, που είναι το Σύμπαν. Αργότερα, αποκτά μεγαλύτερο ενδιαφέρον καθώς ο λόγος του επεκτείνεται στην ψυχή και στο σώμα, στα ανθρώπινα πάθη και στα ζητήματα που μας απασχολούν καθημερινά. Αναμφίβολα, ανήκει στο πάνθεο των μεγάλων φιλοσόφων».

Ο πρωτοπόρος για το 17ο αιώνα Σπινόζα, είναι ο μόνος από τους πολιτικούς συγγραφείς και φιλοσόφους που τάσσεται υπέρ της δημοκρατίας. «Είναι φιλοδημοκράτης. Εμπιστεύεται το πλήθος, τους πολλούς και πιστεύει ότι οι πολλοί άνθρωποι συγκροτούν το πολιτικό φαινόμενο και συμβάλλουν στην πολιτική ζωή του κράτους. Μ' αυτήν την έννοια προσπαθεί να γράψει υπέρ της ελευθερίας και της Δημοκρατίας».

Φωτο: Τάσος Θώμογλου

Το πολιτικοκοινωνικό πλαίσιο στο οποίο δρα ο φιλόσοφος επηρεάζει το έργο του. «Ζει και σε μια χώρα, την Ολλανδία της εποχής που είναι η πιο προοδευτική χώρα στην Ευρώπη με την έννοια ότι έχει αποτινάξει τον ισπανικό ζυγό, ταυτόχρονα έχουν διώξει το βασιλιά (το βασιλικό οίκο της Σοράγκης) και έχουν εγκαθιδρύσει ένα είδος φιλελεύθερης αστικής αριστοκρατίας. Ήταν η περίοδος του χρυσού αιώνα της Ολλανδίας. Ιδρύεται το πρώτο Χρηματιστήριο, η πρώτη Τράπεζα, οι πρώτες ανώνυμες εταιρείες, τα πρώτα ιδρύματα και νοσοκομεία. Μια μικρή χώρα γεμάτη πρωτοπορία, πολιτισμό, τέχνες, μεγάλους ζωγράφους. Μην ξεχνάμε ότι η Ολλανδία της εποχής έχει τα περισσότερα τυπογραφεία απ' ό,τι όλη η υπόλοιπη Ευρώπη.

Ο Σπινόζα θέλει να υπερασπιστεί αυτή την ελεύθερη δημοκρατική πολιτεία στην οποία ζει και η οποία κινδυνεύει από την παλινόρθωση της μοναρχίας και από τη δράση των φιλομοναρχικών και των φιλοκαλβινιστών που θέλουν να επιβάλλουν ένα πιο σκοταδιστικό καθεστώς. Υπό αυτή τη συγκυρία, ο Σπινόζα γράφει ένα βιβλίο, τη Θεολογικοπολιτική Πραγματεία, όπου ο σκοπός του κράτους είναι η ελευθερία. Το καλύτερο κράτος είναι η δημοκρατία. Είναι ένα πολιτικό μανιφέστο υπέρ της φιλελεύθερης κυβέρνησης της Ολλανδίας».

Από την παρουσίαση του βιβλίου

Η μεταστροφή στην πολιτική σκέψη του Σπινόζα

«Μετά από 2-3 χρόνια γίνεται ένα τραγικό γεγονός ξεσηκώνεται ο λαός, σε μια κρίσιμη ιστορική στιγμή της Ολλανδίας και λιντσάρει στην Πλατεία της Χάγης τον φιλελεύθερο πρωθυπουργό και τον αδερφό του. Γεγονός που προβληματίζει τον Σπινόζα και τον κάνει πιο ρεαλιστή στο επόμενο κείμενό του την Πολιτική Πραγματεία που είναι ένα κείμενο πιο επιστημονικό και πιο αποστασιοποιημένο. Εδώ, προσπαθεί να θεμελιώσει μια επιστήμη της πολιτικής. Ενώ έλεγε ότι η αρετή του κράτους είναι η ελευθερία, 5 χρόνια μετά υποστηρίζει ότι η αρετή του κράτους είναι η ασφάλεια.

Προσπαθεί να περιγράψει όλα τα πολιτεύματα, τη μοναρχία, την αριστοκρατία και τη δημοκρατία όπου κυβερνούν ένας, λίγοι ή πολλοί, προτείνοντας τον εκδημοκρατισμό τους. Η δημοκρατία είναι ο κοινός παρονομαστής αλλά βλέπει πιο ρεαλιστικά ότι είναι δύσκολο να υπάρξει ένα δημοκρατικό πολίτευμα στην εποχή του. Στη μοναρχία του Σπινόζα υπάρχει ένας βασιλιάς αλλά προβλέπεται μια συνέλευση που θα έχει αποφασιστικό ρόλο. Θέλει να ενσταλάξει τη μέγιστη δυνατή ποσότητα δημοκρατίας μέσα σε όλα τα πολιτεύματα. Η ασφάλεια είναι μια λέξη επίκαιρη. Μπορούμε, λοιπόν, να διαβάσουμε το Σπινόζα και να επαναδιοποιηθούμε την έννοια της ασφάλειας από μια προοδευτική άποψη».

Ο Σπινόζα

Ο Σπινόζα είναι ένας φιλόσοφος του απόλυτου και γενικά στη φιλοσοφία του επεξεργάζεται έννοιες όπως το απόλυτο, το άπειρο, το αιώνιο. «Σημειώνει ότι παρόλο που το σώμα είναι φθαρτό και πεθαίνει παρά ταύτα αισθανόμαστε, νιώθουμε ότι είμαστε αιώνιοι. Θωρεί ότι έχουμε δικαίωμα στην αιωνιότητα και μπορούμε να συμμετάσχουμε σ' αυτήν γνωρίζοντας όσο το δυνατόν περισσότερα πράγματα. Μέσα από τη γνώση έχουμε μια διαδικασία ολοκλήρωσης του ανθρώπου που είναι και η σωτηρία του. Ενδιαφέρεται για την ανθρώπινη ζωή, την ευδαιμονία, για τη μακαριότητα, όπως λέει και για τη σωτηρία της ψυχής. Στην πολιτική του θεωρία προσπαθεί να περιγράψει τι θα ήταν το απόλυτο κράτος. Ένα κράτος ευνομούμενο, όπου οι άνθρωποι θα ζουν καλά τη ζωή τους, θα έχουν το ευ ζην, δεν επιθυμεί για παράδειγμα ένα κράτος του σύγχρονου Ισραήλ αλλά προσβλέπει σε μια ειρηνική κατάσταση, εποικοδομητική».

Η λειτουργία ενός τέτοιου απόλυτου κράτους

«Ένα τέτοιο κράτος θα μπορούσε να υπάρξει αν φτιάξουμε όσο το δυνατόν καλύτερα τους θεσμούς που να λειτουργούν ανεξαρτήτως προσώπων και έτσι να μην κινδυνεύει να καταρρεύσει εσωτερικά. Αν οι πολίτες αγαπούν το κράτος τους και έχουν ομόνοια, ομοθυμία, ομοψυχία κανείς δεν μπορεί να τους διαταράξει. Όταν ένα κράτος καταστρέφεται γίνεται από εσωτερικά προβλήματα, αυτό το βλέπουμε και από παραδείγματα της ιστορίας. Η Αθήνα οδεύει με τις εσωτερικές της φθορές της στον Πελοποννησιακό Πόλεμο και χάνει. Ή το παράδειγμα της Σοβιετικής Ένωσης. Μπορείς να λύσεις το πρόβλημα της πείνας αλλά ο άνθρωπος δεν είναι μόνο αυτό».

Η συγγραφή της επιστημονικής έρευνας περιορίζει το αναγνωστικό κοινό; «Γράφω λόγω της δουλειάς μου, επιστημονικά άρθρα, κείμενα κ.ά. Δεν είμαι συγγραφέας, με την έννοια ότι γράφω συχνά βιβλία. Τα βιβλία μου και τα άρθρα μου συνδέονται με την ερευνητική μου δουλειά στο Πανεπιστήμιο. Θα ήθελα να απευθύνομαι στο ευρύ κοινό. Στα βιβλία και στα κείμενά μου κάνω μια προσπάθεια να μην είμαι σκοτεινός και δυσνόητος. Δεν πιστεύω, άλλωστε, ότι η φιλοσοφία είναι ερμητική. Τα έργα των μεγάλων φιλοσόφων είναι απλά και κατανοητά».

Φωτο: Τάσος Θώμογλου

Για τον Άρη Στυλιανού υπάρχει μια διαστροφή των επιστημόνων και των πανεπιστημιακών να περιφρονούν τον κλάδο τους δημιουργώντας μια ιδιόλεκτο η οποία γίνεται κατανοητή αποκλειστικά από το δικό τους το σινάφι. «Στην Ελλάδα ειδικότερα έχει γίνει ένα ηθελημένο ύφος από ανθρώπους κατά βάση ημιμαθείς οι οποίοι αντιγράφουν κάποιους θεωρητικούς του εξωτερικού και μεταφράζουν με λάθος τρόπο και δεν καταλαβαίνεις τι διαβάζεις. Όταν έχεις ένα βιβλίο και δεν καταλαβαίνεις τι διαβάζεις φταίει ο συγγραφέας ή ο μεταφραστής».

Ο ακαδημαϊκός χώρος προτάσσεται ως μια πνευματική πρωτοπορία που περιμένει κανείς το καλύτερο να προκύψει. «Εδώ και 2-3 δεκαετίες το πανεπιστήμιο έγινε μαζικό και από την πλευρά των καθηγητών όσο και των φοιτητών. Αυτή η μαζικοποίηση και η ποσοτικοποίηση δεν μπορεί να συνδυαστεί πάντα με την ποιότητα. Οι στρεβλώσεις που υπάρχουν στην κοινωνία υπάρχουν και στο Πανεπιστήμιο. Θα βρείτε παθογένεια αλλά και διαμάντια συναδέλφους που κάνουν καλά τη δουλειά τους και είναι κορυφαίοι στο τομέα τους. Τα Πανεπιστήμιά μας, το Καποδιστριακό, το Μετσόβιο, το Αριστοτέλειο παρέχουν καλό επίπεδο σπουδών κάτι που φαίνεται και από τις διεθνείς επιδόσεις τους».

Ευχής έργον είναι οι ακαδημαϊκοί να είναι περισσότεροι διανοούμενοι και να παρεμβαίνουν στην πολιτική κοινωνική και πνευματική ζωή της χώρας. «Όχι να μπαίνουν στα κόμματα αλλά να παρεμβαίνουν ως οργανικοί διανοούμενοι. Σπανίζει το είδος

του διανοούμενου. Το παραδοσιακό μοντέλο του δημόσιου λόγου έχει αλλάξει εξαιτίας όλων των ηλεκτρονικών μέσων των blogs, των social media, τα οποία εκδημοκρατίζουν το σκηνικό αλλά μέσα σ' αυτόν τον εκδημοκρατισμό παρεισφρεύουν και fake news. Δεν υπάρχει αυτή η απόσταση και η αυθεντία, μπορεί εύκολα να υπονομευτεί κάποιος, ο Πρόεδρος Δημοκρατίας ή ο Πρωθυπουργός. Είναι δύσκολο να μη φθαρεί κανείς από τη συνεχή εικόνα των τηλεοράσεων».

Κλείνουμε τη συζήτησή μας με μια φράση που μπορεί να συνοδεύσει τόσο την πορεία του Κρατικού Θεάτρου Βορείου Ελλάδος όσο και την καθημερινότητά μας: «Η αισιοδοξία της βούλησης επί της απαισιοδοξίας της νόησης». «Είναι μια έκφραση του Antonio Gramsci, Μαρξιστή φιλοσόφου του 20ου αιώνα, ταλαιπωρημένου από τον Μουσολίνι και τους φασίστες της Ιταλίας. Ο Gramsci έγραψε ότι χρειάζονται και τα δυο. Η βούληση, η καρδιά, η θέληση, σε σπρώχνει να έχεις αισιοδοξία. Αν είμαστε αισιόδοξοι δεν χάνουμε τίποτα στη ζωή. Όταν διεκδικούμε την αισιοδοξία μας είμαστε πιο θετικοί, πιο ενεργητικοί, χαρούμενοι και ευτυχημένοι. Αν δεν ήμουν αισιόδοξος και επίμονος θα είχα φύγει. Χρειάζεται ένας βολонταρισμός μια βουλευσιαρχία. Επειδή το θέλω, θα γίνει κιόλας».